

ב"ה • ערב שבת קודש פרשת בראשית • כ"ו בתשרי התשע"ט

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

התקשרות

אירסג

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפרשת השבוע
• הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

שלפני מוסף³⁰.

מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד), ואם הפרק מכיל פחות מ"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה כמספר חודשי השנה; ואם הפרק מרובה בפסוקים, לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש²³.

יום רביעי

א' במרחשוון, ב' דראש-חודש

מי ששכח יעלה ויבוא במנחה, ונזכר בערבית מוצאי-ראש-חודש - לאחר 'שמונה עשרה' של ערבית יאמר איזה מזמור, ואחר-כך יתפלל שוב 'שמונה עשרה' לתשלומי מנחה, וזאת בתורת נדבה דווקא (ואין צריך לחדש בה דבר, כיוון שמתפלל אותה מפני ספק)³¹.

יום שישי

ג' במרחשוון

בערב-שבת קודש נותנים לצדקה 'משנה' - סכום כפול, גם בשביל יום השבת³².

(30) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים - ליקוט' ח"ב עמ' שטז. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אג"ק ח"כ עמ' רפג.
(31) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' קט סעיף יז, ועיי"ש בסעיף ה.
(32) ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

- חוזר לראש התפילה ואינו אומר "אדני שפתי תפתח"²⁵. ורשאי לרדת לפני התיבה לחזרת הש"ץ במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר²⁶. בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור, ואם נזכר אחר-כך - אינו חוזר²⁷.

נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל²⁸. את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה²³.

הש"ץ מסיים ובא לציון לעצמו, ולא בקול רם. מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר-התורה לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבנרתם וקוראים קריאת-שמע, על-כן צריך לומר [ולפחות לסיים בקול²⁹] איזה מזמור לפני אמירת הקדיש

באריכות ב'התקשרות' גיליון ת"ת.
(25) שערי-תשובה וכו' שם בשם הריטב"א. (וע"ע קצות-השולחן בבדי-השולחן ס"ו ס"ע ח).
(26) שו"ע אדמוה"ז סי' קכו ס"ג.
(27) שו"ע אדמוה"ז סי' קפח ס"י.
(28) ספר-המנהגים שם, וראה אג"ק חלק טז עמ' פד. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נוהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל בציבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה **שלא לספר** עד"ז - 'רשימות' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, חוברת ח, ס"ע 02; 'רשימות היומן' עמ' רי, וש"נ. אך בהתוועדות שבת מברכים החודש מני"א תשמ"א (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 223, בלתי מוגה), **סיפר** זאת הרבי ברבים, כמנהג **חסידי** - 'אריינאפן' ולומר את הברכה בעצמו בחשאי (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י הרבי כמוהו כהוראה לרבים בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש ס' המנהגים). לענין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וחומה"פ, ראה המסקנא ב'התקשרות' גיליון תמא ובס' הפסק בתפילה ספ"ד ובמילואים שם, שלפי אדמוה"ז כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש (דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.
(29) ע"פ ספר-המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר.

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי' ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו בתשרי ה'תשע"ט – ג' במרחשון ה'תשע"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר המצוות
ו'	כ"ו בתשרי	הל' מילה פרק ב'ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.	הל' מתנות עניים פרק ט.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.
שק'	כ"ז בתשרי	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוידוי.. עושה שלום וכו'.	פרק י.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוידוי.. עושה שלום וכו'.
א'	כ"ח בתשרי	נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. אשיש ביי. נחלתי עדותיך וגו'. ספר זמנים הוא ספר שלישי.. הל' שבת.. בפרקים אלו. פרק א'ב.	הל' תרומות.. בפרקים אלו. פרק א.	שם: נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. אשיש ביי. מ"ע קנד.
ב'	כ"ט בתשרי	פרק ג'ה.	פרק ב.	מ"ע קנד.
ג'	ל' בתשרי	פרק ו'ח.	פרק ג.	מל"ת שכ.
ד'	א' במרחשון	פרק ט"א.	פרק ד.	מל"ת שכ.
ה'	ב' במרחשון	פרק יב"ד.	פרק ה.	מל"ת שכב.
ו'	ג' במרחשון	פרק טו"ז.	פרק ו.	מל"ת שכב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו בתשרי	5.25	4.38	5.47	6.44	9.30	12.29	12.59	6.21.0	6.45
שק', כ"ז בתשרי	5.26	4.39	5.47	6.45	9.30	12.29	12.59	6.19.7	6.44
א', כ"ח בתשרי	5.27	4.40	5.48	6.45	9.30	12.29	12.59	6.18.5	6.43
ב', כ"ט בתשרי	5.27	4.40	5.49	6.46	9.30	12.28	12.58	6.17.2	6.41
ג', ל' בתשרי	5.28	4.41	5.49	6.47	9.30	12.28	12.58	6.16.0	6.40
ד', א' במרחשון	5.29	4.42	5.50	6.47	9.30	12.28	12.58	6.14.7	6.39
ה', ב' במרחשון	5.29	4.42	5.51	6.48	9.30	12.27	12.57	6.13.5	6.38
ו', ג' במרחשון	5.30	4.43	5.51	6.49	9.30	12.27	12.57	6.12.3	6.37

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
**** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.**
***** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית. המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).**

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל אביב		חיפה		באר שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
בראשית	5:44	6:55	5:59	6:56	5:49	6:56	6:01	6:57
נח	5:35	6:46	5:50	6:48	5:41	6:47	5:53	6:49

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקיביץ, יוסף יצחק אולידורט

מול: המרכז לעדרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד 6084000

פקס: 03 9606169 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

07937474-ISSN

זמן המולד

נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹¹. המולד: ליל רביעי, בשעה 21:01 ו-11 חלקים.

מברכים החודש מרחשוון¹²: ביום השלישי ובוים הרביעי. אין אומרים "אב הרחמים"¹³.

שבת מברכים היא יום התועדות. ההתועדות – בכית הכנסת¹⁴. זמנה – בהתאם לתנאי המקום¹⁰.

בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה בביתם עם בני הבית. הנשים והבנות יסדרו התועדות לעצמן בשבת, או כמוצאי שבת¹⁵.

בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתוועד 'בחילא יתיר'¹⁶.

בהתועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית הכנסת, למכור, ככל שנה, את העליות של כל השנה, הגבהה וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר:

הוצאת הספר תורה והכנסתו; עליות 'חזק'; 'נר למאור'; 'יין לקידוש' (=הוצאות התועדות של הרבי)¹⁷.

בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך". כמוצאי שבת בראשית מכריזים שוב¹⁸: "ויעקב הלך לדרכו".

11) סידור אדמוה"ז. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים, ראה ליקוטי מהרי"ח (בראש ח"ג, בהשמטות לח"ב פחב), ושערי רחמים על השערי אפרים שער י"ס ק"מ.

12) כן הוא האיות – "מרחשון" תיבה אחת, כנפסק בשו"ע אה"ע סי' קכו ס"ז בהג"ה ונו"כ (וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאנו מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל חב"ד "מרחשון".

13) חשון המופיע בסידורי תורה אור ותהלת ה' בברכת החודש, ובלוח היום יום וכדומה במשך החודש – אינו אלא קיצור).

14) סידור אדמוה"ז.

15) היום יום, ל' בניסן.

16) לקוטי שיחות, כרך טז, עמ' 523.

17) ספר השיחות תש"ה, עמ' 64.

18) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' שו סט"ז רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות 'מכירה פומבית' בשבת, עיי"ש. ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שייכות העניין לשבת בראשית דווקא.

19) לקוטי שיחות כרך כ עמ' 269.

יום שני

כ"ט בתשרי, ערב ראש חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה, יותר מהרגיל¹⁹.

יום שלישי

ל' בתשרי, א' דראש חודש מרחשוון

בכל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²⁰.

אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם מתפללים ערבית מבעוד יום²¹.

בליל ראש חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה ויבוא" לפני שמונה עשרה²² כדיבור, אבל טופחים על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת²³.

שכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת ערבית, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה – אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת "ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" וימשיך בברכת 'מודים'. אם כבר התחיל 'מודים' ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל"רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת 'מודים' או 'שים שלום', יאמר "למדני חוקיך", ויחזור ל"רצה")²⁴. אם נזכר לאחר סיום יהיו לרצון השני

19) משום ש"בערב ראש חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התועדות תשמ"ו ח"ג ס"ע 395). מספרים שהרבי היה נותן מדי ער"ח ע"י הרב גרוניר שי' שטרות-כסף (כנראה: \$100 בכל פעם) לצדקה, לגבאי ביה"כ"נ (הרב פינסון ז"ל).

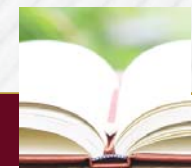
20) ספר המנהגים עמ' 36.

21) שו"ע אדמוה"ז סי' קח ס"ג. וראה בארוכה 'דיני ומנהגי ראש חודש חב"ד' פ"ז הערה 2, וש"נ.

22) סידור אדמוה"ז.

23) 'דיני ומנהגי ר"ח – חב"ד' פ"ז הערה 4, שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחוריו לפני תפילת שמונה עשרה. בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ה עכ"פ – 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עיי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה). ועכ"פ מפני ירידת הדורות והתגברות השכחה, לכאורה יש מקום לטפוח גם ביום השני, ואף בשחרית ובמנחה רצוי שיאמר אחד הגבאים וכדומה את התיבות 'יעלה ויבוא' בקול רם, וכולי האי ואולי.

24) ע"פ קצות השולחן סי' מז בבדי השולחן ס"ק ז. וראה

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי כ"ו בתשרי

שניים מקרא ואחד תרגום: נשיאי חב"ד נהגו לקרוא פרשה אחת או שתיים ('ראשון', 'שני') ביום חמישי בלילה אור ליום שישי. ביום שישי אחר חצות! היו מתחילים שוב מההתחלה, ו'מעבירים' את כל הסדרה עם ההפטרה. בשבת בבוקר לפני התפילה, היו 'מעבירים' שוב מ'שביעי'. נזהרים (על כל פנים לכתחילה) שלא להפסיק באמצע קריאת שמו"ת.²

שבת קודש פרשת בראשית כ"ז בתשרי, מברכים-החודש מרחשוון

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו:³ "אזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" [=כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת השנה כולה].

השכם בבוקר⁴ יתקבצו אנ"ש לבית הכנסת לאמירת כל התהילים בציבור. אחרי אמירת כל התהילים יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום. ואם יש חיוב - יארציט או אבל - יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות - יאמרנו

1) ובאג"ק סוף כרך ח"י הביא הרבי שזו ההכרעה "בנוגע לפועל" בין הדעות השונות אודות הזמן המועדף לקריאת שמו"ת שהובאו בשו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו (אחר חצות או אחרי תפילת שחרית), עיי"ש.
2) שו"ע אדה"ז סי' רפה ס"ו. 'התקשרות' גיליון תסז עמ' 20.
3) לקוטישיחות, כרך כ, עמ' 655, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטישיחות, כרך י, עמ' 190, שגם מוצאי שבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש תש"ד עמ' 44. 'התועדות' תשנ"ב ח"א עמ' 188).
4) אמירת תהילים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ רז"ש עמ' 30), והמאחר - ישלימנה בהקדם.

האומר קדיש⁵) את ה'יהי רצון' שאחרי ספר זה. אחריכך ילמדו כשעה מאמר של חסידות שיהיה מוכן לכולם, ואחר-כך התפילה.⁷

"דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת-ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע בכל הבתי-כנסיות באיזה נוסח שיהיה"⁸.

קריאת התורה

לכאורה יש לקרוא כרגיל כפי טעמי המקרא, גם בתיבת 'שאת' (ד,ז).⁹ ההפסקות בין העולים: הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, קרא כנדפס בחומש 'תורה תמימה' - החמישי מסיים: "ואחות תובל-קין נעמה" (ד,כב); והשישי: "לקח אותו אלוקים" (ה,כד).

הפטרה: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיהו מב,הכא)¹⁰.

5) הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים ('יא שאמרו פ"א בסוף כל התהילים. ואז צריך לומר זאת כמובן בלשון רבים, כי כולל כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שללא זאת אינו נאמר. את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרים לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשם 'התקשרות' גיליונות תמה, תפד ולשערי הל' ומנהג ח"ה סי' יג).
6) בכנופיא בבית-הכנסת דווקא" (בכל שבת) - אג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א עמ' רפא.
7) כל הענין - ספר המנהגים עמ' 30.
8) כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - אג"ק ח"ב עמ' תקכד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק עמ' 192.
9) שהיא אחד מה'מקראות שאין להן הכרע', הן למנהג ישראל הרווח, והן לדברי הרבי במכתבו הודן בנושא - ראה 'התקשרות' גיליונות: תמ"ו עמ' 18 ות"נ עמ' 17.
10) ספרי-המנהגים עמ' 32.

לעיון במראי המקומות ובהרחבות במלואם - ספר 'הלכות ומנהגי חב"ד ליום יום ולמעגל השנה' מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג.

'מרחשוון' מרמז לעבודת בירור העולם

מדוע כאשר מברכים את חודש מרחשוון, נוקטים בשמו הארמי, ולא בשמו בלשון הקודש - "בול"? • גדולי ישראל - הרמב"ם, הבעל-שם-טוב, אדמו"ר הזקן וכו', השמיעו את דבריהם במכוון שלא בלשון-הקודש. כשם שבירור הלכה בתורה נפעל על-ידי לשון ארמי דווקא גם בירור העולם נפעל על-ידי לשון ארמי. אל ליהודי להתפעל מהקדרות שמביא עמו החורף, עם הקור והגשמים. עניין השליחות של נשיא-דורנו מוטלת כחובה וזכות על כל-אחד ואחד מאנשי הדור • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א

שבת זו היא גם שבת מברכים חודש מרחשוון. והנה, מבואר בכמה מקומות, שחודש זה נקרא בשם "מרחשוון" - על שם "כמר מדלי", ש"מר" פירושו "טיפה", וקאי על טיפות הגשמים שמתחילות לירד בעיקר בחודש חשוון, ולכן נקרא "מרחשוון".

דהנה, ברוב ימי חודש תשרי מזכירים רק "מוריד הטל", ורק בשמיני-עצרת מתחילים להזכיר "משיב הרוח ומוריד הגשם"; וחודש מרחשוון עניינו - שבו מתחילה עונת הגשמים, ולכן במשך כל ימי החודש מזכירים "משיב הרוח ומוריד הגשם".

ב

שם החודש "מרחשוון" הוא משמות החדשים ש"עלו בידם מבבל". וכידוע ב' הדעות שבוה - אם מקור השמות הוא מבבל, או שרק "עלו בידם מבבל", כי היו גם לפני זה.

והנה, חודש זה הוא א' מהחדשים ששמו המקורי

(בלשון הקודש) מופיע בתנ"ך: במלכים' נאמר: "בירח בול הוא החודש השמיני", וקאי על חודש מרחשוון, שבראשונה היה נקרא בשם "בול". וכמבואר במרז"ל שזהו על שם "שהארץ עושה בולין בולין"¹.

[והרי פסוק זה מדבר אודות סיום בניין בית המקדש על-ידי שלמה המלך - ולכן מודגש כאן שם החודש בלשון הקודש, מאחר שהמדובר אודות בניין בית המקדש בארץ הקודש, על-ידי שלמה המלך כו].

והנה, מבואר במדרש³ שתיבת "בול" היא בדוגמת "מבול חסר מ', כנגד ארבעים יום" שירדו גשמים בזמן המבול, שהתחלתם הייתה בחודש מרחשוון (לדיעה א'). ומבאר במדרש "שאף-על-פי שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי, אף-על-פי-כן מ' יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם, עד שעמד שלמה ובנה את בית המקדש, ופסקו אותם מ' יום. לפיכך כתיב חסר מ', כנגד ארבעים יום שפסקו."

1 א' ו, לח.

2 ילקוטי-שמעוני מלכים א, ו קפ"א.

3 ילקוטי-שמעוני על הפסוק.

לא שייך לרבים

ההפטרה ד'שבת בראשית' בשנה מעוברת

בשבת בראשית בשנה ההיא (תרצ"ה) היה כ"ק מו"ח אדמו"ר בווארשא, וגם לי נזדמן להיות אז בווארשא במשך כל חודש תשרי, ורשומים אצלי כמה מנהגים מאותו זמן.¹ ומהם:²

... (ב) בשבת בראשית בשנה ההיא אמר לי הרבי את סדר ההפטרות, שיש בהם חילוקי מנהגים, ואמר, שבנוגע להפטרה דשבת בראשית יש נפקאמינה בין שנה פשוטה לשנה מעוברת, שבשנה פשוטה מסיימים את ההפטרה ב"גדיל תורה ויאדיר"³, ובשנה מעוברת מוסיפים ומסיימים "ואחרי לא יהי"⁴.

כאשר הדפיסו את הסיפור (בשנת תש"א), שהה רבי בנאות-דשא במאריסטאון, והייתה אז שעת הכושר לשאול ולברר אודות מנהגים שונים. נוסף לזה, ביקשו אז מהרבי להכניס בסידור – במקום התפלה "הנותן תשועה" עבור הקיסר ניקולאי שהייתה מודפסת בסידורים הישנים, וכיוון שהשמיטה מהסידור, נשאר מקום ריק – עניין שיש בו הוראה לרבים: סדר ההפטרות שיש בהם חילוקי מנהגים. ואז הורה הרבי לכתוב בנוגע להפטרה של פרשת בראשית, שסיומה ב"גדיל תורה ויאדיר"⁵. וכאשר שאלתי את הרבי, שפעם אמר לי שיש חילוק בין שנה פשוטה לשנה מעוברת, השיב לי, שאין זו הנהגה לרבים.

ומכך הבנתי שני עניינים:⁶ (א) הסדר השייך לרבים הוא שמסיימים "גדיל תורה ויאדיר", הן בשנה פשוטה הן בשנה מעוברת. (ב) ישנם כאלו שבשנה מעוברת צריכים לסיים "ואחרי לא יהיה".

(משיחת ש"פ בראשית תשי"ז – תורת מנחם כרך יח עמ' 107)

בראשית ברא אלקים

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר:⁷

פעם אחת, כשקרא רבנו הזקן בתורה בשבת בראשית, הנה לאחר קריאת התיבות⁸ "בראשית ברא אלקים", הרכין ראשו על הספר-תורה ועמד בדביקות ("ער האָט זיך פאַר'דביקות'ט"), ולאחר משך זמן הגביה ראשו והמשיך לקרוא התיבות שלאחר-יזה – "את השמים ואת הארץ".

כשסיפרו זאת להצמח-צדק, אמר, מסתמא הרהר אז זקני בפירוש הבעש"ט⁹ על הפסוק: "בראשית" – התחלת העבודה היא, "ברא אלקים" – לגלות שם אלקים, "את השמים ואת הארץ" – בשמים ובארץ.

(משיחת שבת בראשית תשכ"א – תורת מנחם כרך כט עמ' 130)

(1) ראה "רשימות" חוברת קיג.

(2) שם ע' 17.

(3) ישע"י מב, כא, וראה ספר המנהגים עמ' 59.

(4) שם מג, י.

(5) ספר המנהגים עמ' 32.

(6) מנהג כ"ק אדמו"ר לסיים באופן ה'ב'. וראה גם שיחת ש"פ בראשית תשי"ד בסופה, ש"פ בראשית תשד"מ.

(7) שיחת ליל ש"פ בראשית תש"ה, ס"ב ואילך (סה"ש תש"ה ע' 64 ואילך).

(8) בראשית א, א.

(9) ראה גם כתר שם טוב (תשנ"ט) בהוספות ס"ד ואילך. וש"נ.

הנה כדי לברר ולהגיע לפסק-דין האמיתי, היו זקוקים ללימוד הגמרא (תלמוד בבלי או תלמוד ירושלמי) הכתובה בלשון ארמי. ולא היו יכולים לברר ולפסוק הלכות מהמשנה שבגמרא (הכתובה בלשון הקודש), כי אלו שפוסקים הלכה מתוך משנה נקראים "מבלי עולם", ולכן היו מוכרחים להגיע ללימוד הגמרא, בלשון ארמי דווקא.

ועל-דרך-זה מובן בנוגע לאופן לימודם בשקו"ט כו', קודם שכתבו את הפסקי דינים: בנוגע לכתי-יוסף – לא ידוע באיזה שפה היה משתמש בעת לימודו כו', אבל בנוגע לרמב"ם הרי ידוע שהיה משתמש בלשון ערבי, ועד שישנם כמה וכמה תשובות מהרמב"ם והרי"ף וכיו"ב שלשונם המקורי הוא – ערבית, ורק אחר-כך תורגמו ללשון הקודש, ומתוך הדגשה (על-ידי המתרגמים עצמם) שיתכן שהתרגום אינו מדויק כל כך בהתאם למקור העניין שנכתב בערבית.

ובספרי הרמב"ם גופא מצינו חילוק זה: הספר "יד החזקה", הנקרא "משנה תורה", נכתב על-ידי הרמב"ם בלשון הקודש, כי מאחר שזהו "משנה תורה", הנה כשם שהתורה עצמה נכתבה על-ידי משה רבינו בלשון הקודש, כמו כן נכתב "משנה תורה" בלשון הקודש; אבל הספר "מורה נבוכים" [ששם מובא ברמז כללות העניין ד"דע את אלקי אביך כו"]¹ וכיוצא-בזה – נכתב על-ידי הרמב"ם (לתלמידו) בערבית, ורק אחר-כך תורגם ללשון הקודש.

ועל-דרך-זה מובן בנוגע לאדמו"ר הזקן – ששפת לימודו בשקלא-זטריא כו' הייתה "זשאַרגאַן" (אידיש). וכפי שכותב אדמו"ר הזקן באגה"ק² ש"הבעש"ט ז"ל ה' אומר דברי תורה בל"א ולא בלשון הקודש", ואחר-כך נכתבו הדברים על-ידי תלמידיו בלשון הקודש. ולכן, ישנם מקומות שבהם "המלקט... לא ידע לכוין הלשון בדקדוק".

זאת אומרת: אף-על-פי שהבעש"ט ידע שדבריו יכתבו בלשון הקודש, ובמילא יתכן שתרגום הדברים לא יהיה בדיוק כליכך – אף-על-פי-כן, אמר דברי תורה באידיש דווקא, מפני הטעם האמור לעיל, שהבירור בענייני העולם כו' צריך להיות על-ידי לשון שלמטה במדרגה מלשון

ומאחר שכל ענייני (וסיפורי) התורה עניינם – הוראה בעבודת האדם לקונו, מובן שגם בסיפור זה המובא במדרש ישנה הוראה בנוגע לעבודת כל-אחד-ואחד מישראל היודע ושומע סיפור זה (כדלקמן).

ואם ישנם כאלו שעדיין לא שמעו סיפור זה – הנה מאחר שזהו סיפור והוראה שהזמן גרמא (הוראה בנוגע לחודש מרחשון), מובן שצריכים להשתדל ולפרסם סיפור והוראה זו באופן המתאים, כך שכל אחד ואחד מישראל ידע זאת.

א

והביאור בזה – בהקדים:

לכאורה אינו מובן: כיצד אפשר לומר שבזמנינו זה ישנה הוראה הקשורה עם השם "בול" דחודש זה – הרי השם "בול" היה רק בראשונה, ואילו עתה נקרא החודש בשם "מרחשון" (ולא בשם "בול")?! והרי קריאת שמות החודשים אינה רק "מנהג" בעלמא, אלא זהו עניין הנוגע להלכה בפועל – בנוגע לכתיבת שטרות וכיוצא-בזה, שבהם צריכים לכתוב את שם החודש "מרחשון", ולא את השם "בול".

והביאור בזה:

החילוק שבין השם "בול" לשם "מרחשון" הוא – שהשם "בול" הוא בלשון הקודש, והשם "מרחשון" הוא מהשמות ש"עלו בידם מבבל", לשון ארמי.

והנה, גם בתורה ישנם עניינים הכתובים בלשון הקודש, וישנם עניינים הכתובים בלשון ארמי וכיוצא-בזה. והחילוק ביניהם:

פסוקי התנ"ך הם – רובם ככולם – בלשון הקודש (מלבד פרקים ופסוקים מסויימים הכתובים בלשון ארמי). אבל הגמרא, הן תלמוד בבלי והן תלמוד ירושלמי, כתובה בלשון ארמי.

זאת אומרת: כאשר צריכים לברר ולפסוק פסק-דין בנוגע למעשה בפועל, היינו, שהתורה צריכה לירד ולפעול את הבירור בענייני העולם כו' – הרי זה נעשה על-ידי לשון ארמי דווקא; אבל התורה עצמה כתובה בלשון הקודש.

ולכן, כאשר הרמב"ם והבית-יוסף ואדמו"ר הזקן כתבו פסקי דינים בנוגע להלכה בפועל – הרי אף-על-פי שהם כתבו ספריהם בלשון הקודש,

4 סכ"ה.

ישראל (מאיזה טעם שיהיה).

כפי שנוכחים אלו המבקרים ב"שדה תעופה" וכיו"ב, ורואים יהודים נפרדים זה מזה: . . . מתחבקים ומתנשקים, צועקים "גוט־באי", משגרים מתנות לבני המשפחה, נותנים כסף בתור "שליחות מצוה" וכיו"ב – ענינים טובים הקשורים עם אהבת ישראל וכו'; אבל לא ראינו שמשיהו יכריז "אל יפטר אדם מתוך דבר הלכה"!!!

ומסתבר לומר שכן היה גם בזמנם של הבי"ה והרמ"א, ומכיון שראו שהדבר לא נתקבל בתפוצות ישראל, לכן לא כללו דין זה ב"שולחן ערוך".

תמוה שלא הונהג!

אדמו"ר הזקן פסק בשולחן ערוך: "ואם יודע שנתחייב באיזה קרבן, כגון . . . תודה לארבעה הצריכים להודות, יאמר פ' הקרבן מיד שנתחייב בו".

ותמוה הרבי ('אגרות קודש' כרך כד עמ' רסח): "וצריך עיון גדול שלא ראיתי נוהגין כן, ואולי – מיישב הרבי בדוחק – "מפני שלא הביאו אדמו"ר הזקן בסידורו בסדר ברכת הנהנין".

אבל אין דעתו של הרבי נוחה כן מפני הפליאה – וכי מפני קושיא זו יבטלו המפורש בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן?

וראה גם בנושא זה 'רשימות היומן' עמ' תכז:

ברכת הודאה לא שמעתי שיאמרו גם פרשיות קרבן תודה ונסכים (אע"פ ש) כן כתוב בשו"ע מהדורא בתרא ס"א ס"ט ומהדורא קמא שם סי"א).

"ואין ברצוני להנהיג חידושים"

ומעניין לעניין: לאחרונה התייחסנו למקרים בהם הרבי 'התנצל' על 'חידושים' שהנהיג. להלן השלמות אחדות:

בהתוועדות יום שמחת תורה תשי"ז (תורת מנחם כרך יח עמ' 95) הזכיר הרבי את הרה"ק – בעל 'דברי חיים' – מצאנז, ואגב כך ציין:

יש מאדמו"רי פולין שמזכירים [=כנראה הכוונה לרביים אדמו"רי חב"ד], ויש שאין מזכירים ואין

ברצוני להנהיג חידושים.

אמנם – סיים הרבי – כיון שהרה"ק מצאנז מדבר הרבה אודות הצמח צדק, וכותב אודותיו דברים נפלאים לכן אזכיר אותו.

וכך התבטא הרבי במהלך שמחת בית השואבה תשי"ד בענין מסויים (תורת מנחם כרך יו"ד עמ' 66):

מעולם לא שמעתי, לא אצל חותני (כ"ק מו"ח אדמו"ר), ולא אצל שאר נשיאי חב"ד (הרביים) שידברו אודות ענין זה ברבים, ובמילא, אין גם ברצוני לעשות כן. אלא שבאותו נושא דיבר הרבי בנוגע לצד הטוב שבזה, ואז, אמר, שונים הדברים ("שאני").

על סעודת יום שני דראש השנה

ביום שני של ראש השנה תשי"ב (תורת מנחם כרך ד עמ' 8): "ברצוני – פתח הרבי ואמר – למרות הקושי בהנהגת דבר חדש שלא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, לערוך סעודת יום טוב, עם ברכת המזון וכוס של ברכה, יחד עם כל הקהל, ולכן, כדאי שכל הקהל יטלו ידיהם לסעודה...".

שנה לאחר־מכן תשי"ג (שם כרך ז עמ' 13) הוסיף הרבי:

כיון שכללות סעודה זו (בסיומו של יום שני דראש השנה) היא דבר חידוש, יכולים להוסיף בזה עוד חידוש – שכל הקהל יאמרו "לחיים", ויבקשו ברכה כו', ועלידי התכללות עם הכלל, כל אלה שנמצאים כאן, ובכל העולם כולו – יפעלו זאת.

בהתוועדות יום שני של ראש השנה תשד"מ (תשד"מ כרך א עמ' 25) חידש הרבי על המנהג להזכיר את שמותיהם של נשיאי חב"ד – את הזכרת שמו של האריז"ל. וכך נימק זאת:

ומכיוון שצריך להיות הענין "לאפשה (=להוסיף, לחדש) לה" – יש להוסיף גם את הזכרת שמו של האריז"ל. ואין לתמוה על מה שבשנים קודמות לא נהגו כן – הרי זהו תוכן הענין ד"לאפשה לה" – שכאשר מגיע הזמן המתאים לכך, אזי מתגלה חידוש (עלידי "תלמיד ותיק") שלא היה ידוע מקודם לכן, אף שגם חידוש זה נאמר למשה מסיני.

הקודש – לשון ארמי, לשון ערבי, אידיש וכיוצא בזה.

ד

על־פי־זה יובן גם בנוגע לשבת מברכים חודש מרחשון – ולא "בול":

מאחר שנמצאים אנו בזמן הגלות, והעבודה צריכה להיות בכירור העולם במעמדו ומצבו בזמן הגלות כו' – הנה כשם שבירור הלכה בתורה נפעל על־ידי לשון ארמי דווקא, כמו כן מובן שבירור העולם נפעל על־ידי לשון ארמי דווקא. ולכן מדגישים בברכת החודש ששם החודש הוא "מרחשון" – שמות החודשים ש"עלו בידם מבבל", לשון ארמי.

ובפרט שכללות העניין דשבת מברכים החודש נעשה מצד חושך הגלות דווקא – דהנה, בזמן שביית־המקדש היה קיים, לא היו יכולים לדעת בשבת שקודם ראש־חודש באיזה יום בשבוע הבא יהיה ראש־חודש, כי היו צריכים לחכות לעדים שיבואו להעיד שראו את מולד הלבנה; ורק לאחר חורבן בית־המקדש, בזמן הגלות, ובזמן הגלות גופא – כאשר גבר חושך הגלות והפסיקו לקדש את החדשים על־פי הראיה (למרות שגם לאחר חורבן בית־המקדש קידשו על־פי הראיה במשך זמן כו'), דווקא בזמן זה נפעל כללות העניין דשבת מברכים החודש.

היינו, כאשר עשרה מישראל נמצאים ביחד (לא שכל אחד מהם נמצא בקרן זוית שלו כו'), וקבעו לברך את החודש לאחר־קריאת התורה, בין אמירת קדושה דשחרית לאמירת קדושה דמוסף וכו'.

ומאחר שכללות העניין דשבת מברכים החודש נפעל מצד כללות עניין הגלות – לכן, כאשר מברכים את החודשים מדגישים במיוחד את השמות ש"עלו בידם מבבל", ולא את השמות שנקראים בלשון הקודש. ובעניינינו – "מרחשון", ולא "בול".

ה

אבל לאידך גיסא – הנה כשם שהיסוד לבירור ההלכה בתורה (שנעשה בלשון ארמי) נלקח מהמשנה ומתורה שבכתב שנכתבה בלשון הקודש, כמו כן מובן בנוגע לשמות החודשים שהיסוד והשורש של השמות ש"עלו בידם מבבל" הוא – לשון הקודש.

זאת אומרת: כאשר עוסקים בשקלא־וטריא דבירור ההלכה בגמרא, בלשון ארמי – צריכים לזכור תמיד מה שנאמר במשנה, בלשון הקודש. ולכן, כל פיסקא בגמרא מיוסדת על מאמר המשנה דווקא, ובהמשך לזה מובאים גם עניינים נוספים, מעניין לעניין אפילו לא באותו עניין, כדמצינו בכמה וכמה סוגיות בש"ס.

ולא זו בלבד שכל פרט בגמרא מיוסד על דברי

בחוץ יורדים גשמי־זעף, והמזג אוויר קר, וגם כאשר נמצאים בבית צריכים להסיק תנור כדי לחמם את הבית, וזה כרוך בטירחה והוצאות כספיות וכו' – כל זה עלול ליצור אווירה קודרת, ומצב הרוח איננו מרומם

המשנה, אלא יתירה מזו: כל פרט בגמרא מיוסד על פסוקי התנ"ך, שנכתבו בלשון הקודש דווקא. וכמודגש בכל מקום – "מנא הני מילי, דאמר קרא כו".

ועל־פי־זה מובן גם בנוגע לשמות החודשים,

ובפשטות – היות ורוצים להודיע באיזה יום בשבוע יהיה ראש־חודש, נקבע המנהג לברך את החודש ולהכריז באיזה יום יהיה ראש־חודש – ביום השבת שלפני־זה, שאז מתכנסים כולם בבית הכנסת, ומתפללים וקוראים בתורה בציבור דווקא,

שאף-עלפי שעתה נקראים החודשים בשמות ש"עלו בידם מבבל", אף-על-פי-כן, צריכים לזכור תמיד שהיסוד והשורש דשמות החודשים נלקח מלשון הקודש, ובנוגע לחודש זה – שמו בלשון הקודש "בול". ולכן, הוראות התורה בקשר לשם החודש "בול" (על-דרך סיפור המדרש הנ"ל) שייכות גם לזמנינו זה, אף-על-פי שמדובר אודות סיפור שאירע לפני אלפי שנה – בזמן שלמה המלך, כדלקמן.

במקום קרוב ומהן נשואות למקום רחוק כו", זאת אומרת, שכללות היציאה מקיץ לחורף מורה על עבודה קשה יותר, בדוגמת ה"נשואות למקום רחוק", וכו'. והנה על זה אומרים שאין לו ליהודי להתפעל מכל זה, ואדרבה: יתרון האור נעשה מן החושך דווקא, ויתרון החכמה נעשה מן הסכלות דווקא. וזוהי ההוראה המודגשת בסיפור המדרש הנ"ל:

חבל לבזבז זמן על וויכוחים עם ה"סנדלר" – כדאי יותר לנצל את הזמן כדי לפעול על יהודי ולקרבו לנשיא הדור, על-ידי לימוד תורת נשיא הדור, או על-ידי קיום מצווה כו'

בניין בית-המקדש על-ידי שלמה המלך היה בחודש מרחשון דווקא. זאת אומרת, אף-על-פי שחודש זה היה קשור עם כללות עניין המבול, עד ש"מ' יום בכל שנה היו אותם הימים (שהתחלתם בחודש מרחשון) עושים רושם בעולם", אף-על-פי-כן לא התפעל שלמה המלך מכל זה, ובנה בימים אלו את בית-המקדש. ולא זו בלבד שימים אלו לא פעלו חסרון בבניין בית-המקדש, אלא אדרבה: על-ידי-זה "פסקו אותם מ' יום", ובאופן דא-תהפכא – סיום בניין בית-המקדש בימים אלו.

ז

וזוהי ההוראה בנוגע לפועל: בהמשך להמדובר לעיל אודות ההוספה בכללות העבודה דהפצת היהדות והמעיינות חוצה במשך כל השנה כולה – אין מה להתפעל מזה ש"יוצאין מן הקיץ לחורף" וכו', מאחר שהולכים בשליחותו של נשיא דורנו ומקבלים ממנו נתינת כח והמשכת ברכות והצלחות בנוגע לכללות העבודה דהפצת היהדות והמעיינות חוצה. וכמדובר כמה פעמים שכאשר מדובר אודות השליחות וההוראות ד"נשיא דורנו" – הרי זה עניין השייך לכל-אחד-ואחד מאלו שנמצאים בדור זה, ולכן מוטלת החובה והזכות על כל-אחד-ואחד מאנשי דורנו להשתדל ולמלא את כל ההוראות

בדיקת התפילין והמזוזות בנוגע להנהגת חודש אלול – הרי יש לומר בפשטות טעם הדבר, כי בשביל זה אין צורך להמתין לחודש אלול, אלא יש לעשות זה במשך כל השנה כולה. כך הסביר הרבי בהתוועדות כ"ב מנחם אב תשכ"ח (תורת מנחם כרך ג עמ' 389).

נתינת צדקה לפני הדלקת נרות שבת

ביום ד' פרשת תצא, ו' אלול תשל"ט, דיבר הרבי לפני תלמידות מחנה הקיץ 'אמונה' בבית הכנסת, ובמהלך הדברים (ליקוטי שיחות כרך כד) ציין את הדלקת נרות שבת ויום טוב. לאחר מכן כתב את ההערה הבאה וביקש להדפיסה באותיות מודגשות בולטות (אכן הדברים נדפסו שם בהערה 75):

מוכן ופשוט – שצריך להזהיר וכל הדרוש את הנשים והבנות המדליקות שלא לטלטל חס ושלום את קופת הצדקה לאחר ההדלקה.

ואולי זהו הטעם שלא נתפשט כל כך מנהג נתינת הצדקה לפני הדלקת הנרות מפני חשש האמור. ומפני גודל ענין השבת הנה גם לספק חששו ועוד וגם-זה עיקר שהחשש הוא בנוגע לקדושת השבת (ושמירתה) – והרי זה סתירה מיניה וביה להכנס לחשש כזה על ידי הוספה במצוות נרות-שבת: קודש שכל עניינה קדושת שבת. וצריך עיון ככל זה.

מגבית לעניים לצורכי חודש תשרי

שיחה ארוכה השמיע הרבי בשנת תשל"ח, ובה הציע לקבוע עריכת מגבית לעניים לצורך ראש השנה וסוכות.

בדבריו שאל הרבי מדוע לא נקבע כן מלכתחילה (כשם שנהגו לעשות כן בצורכי חג הפסח), ותלה זאת בעובדה שבראש השנה עושים פעולות כסימן לדברים טובים, ולא רצו לתקן מנהג ש"כריז' על הימצאות עניים בראש השנה. כן גם בנוגע לחג הסוכות, שבא כהמשך לראש השנה, אך לפועל ברור שראוי לנהוג כן – להמציא צרכיהם של הנוזקים לפני כל

החגים. יצויין, כי כבר בשנת תש"ד בלוח ילקוט יומא (בראש השנה) אחרי מספר מנהגים והלכות מצטט הרבי: "ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום (ראש השנה) לאדונינו (נחמיה ח, י)".

תפילתו של ר' נחוניא בן הקנה

לגבי תפילתו של ר' נחוניא בן הקנה "ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם" (ברכות כח, ב. טור שולחן ערוך אורח חיים סוף סימן קי ובשולחן ערוך אדמו"ר הזקן שם) כותב הרבי (ליקוטי שיחות' כרך יט עמ' 44 הערה 62):

וצריך-עיון גדול שלא ראיתי נוהגין כן, ולא נדפס הנוסח בסיפורים (גם לא בהסידור עם דא"ח וכיוצא בזה – שהוא ללומדים וכו')... אף שנמצא בסיפור האריז"ל... בסיפור קול יעקב, בסיפור הרמ"ק (תפלה למשה), של"ה, יעב"ץ, אוצר התפלות... וראה תוספות יום טוב בתחלתו.

הרבי מביא את ביאורו של ערוך השולחן, ד"נראה משום דעכשיו הלומדים בבית המדרש אינם מורים הוראות".

פרידה מתוך דבר הלכה – לא נהוגה

בשבת פרשת קורח תשד"מ (תורת מנחם תשד"מ, כרך ג', עמ' 2043) אמר הרבי:

בביאור הטעם מדוע לא הובא בשולחן-ערוך הדין "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה" – יש לומר:

מצינו כמה וכמה ענינים שהובאו בש"ס, ואע"פ כן לא הובאו ב"שולחן ערוך", ובנוגע לכמה מהם – יש לומר שהטעם הוא מפני שענינים אלו לא נתקבלו ברוב תפוצות ישראל.

וממילא למרות היות ענין זה דבר ומנהג טוב, אין בה את חומר הענין כו'.

ובנוגע לנידון-דידן:

רואים במוחש שענין זה – "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה" – לא נתקבל בתפוצות

מנהגים שלא הונהגו, וכאלה שלא נהגו בהם

לא פעם התייחס הרבי לשאלה מדוע לא נתפשט מנהג מסויים. לעיתים העניק הסבר, פעמים הצביע על תמיהה בלא מתן הסבר. מגבית לעניים בתשרי, פרידה מתוך דבר הלכה, סעודת יום שני של ראש-השנה – ועוד. ואין ברצוני להנהיג חידושים, אמר הרבי

משתתפי חלוקת הש"ס בכל שנה – יגמור לעצמו בכל שבוע התמניא אפי שבתהילים קי"ט

ובפועל – לא ראיתי נוהרים בזה – אף שבכמה מקומות נהוג לומר קאפיטל זה (קי"ט) ביום השבת לאחר תפילות מנחה (וכן היה נוהג אאמו"ר ז"ל).

ויש לומר בטעם הדבר (לחידודי על כל פנים) כי מטרת אמירת התהילים היא להביא ידיעה והכרה בנותן התורה, וזה נעשה גם ע"י לימוד החסידות.

בשלהי שנת תשכ"ו יצא לאור עולם "ספר המנהגים – מנהגי חב"ד" בן 107 עמודים (בעריכת הרב זאב גרינגלאס זצ"ל ויבדלח"א הרב יהודה לייב שיחי' גרונו. בשולי הקדמת המו"ל הופיעה "הערה" ובה נאמר: "אשר מערכת "אוצר חסידים" מכינה לדפוס קונטרס הוספות לליקוט זה כולל ליקוט ממכתבי רבותינו נשיאנו הק' בהם מבארים דיני ומנהגי ישראל בכלל ודיני ומנהגי חב"ד בפרט".

כן הביע הרבי רצונו כמה פעמים שיופיע עוד חלק שני (ראה 'המלך במסיבו' כרך א', עמ' שז ועוד. וראה רשימתנו במדור זה בעבר על 'ספר המנהגים').

באופן עקרוני, אילו היה יוצא כרך זה, היו צריכות להיכלל בו התייחסויות הרבי וביאוריו הנפלאים למנהגים שלא הונהגו בפועל, כמו גם מנהגים שכן נזכרו ולפועל לא נהגו בהם. להלן דוגמאות אחדות:

אמירת פרק קי"ט בתהילים מדי שבוע

בקונטרס בדבר חלוקת הש"ס, שיצא לאור בי"ט כסלו תשנ"ב (תורת-מנחם תשנ"ב כרך א' עמ' 432) אומר הרבי:

אדמו"ר הזקן כותב בסיום וחותם אגרת הקודש וקונטרס אחרון שלו בתניא: "וכל אחד מהלומדים –

של נשיא הדור!

וכידוע הפתגם המיוסד על הפסוק "ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" – שזהו דבר ברור שסוף-כל-סוף יבוצעו כל ההוראות דנשיא הדור, אלא שכל-אחד-ואחד מאנשי הדור צריך להשתדל להיות במעמד ומצב ד"לעת כזאת הגעת למלכות", היינו, שתהיה לו שייכות למילוי ההוראות דנשיא הדור, ושלא יהיה במעמד ומצב ד"את ובית אביך תאבדו" חס"ש

ולא כאותו שמסתכל ומביט מהצד כו' – כאשר הוא נמצא במצב רוח טוב, הרי הוא מוכן להצטרף ל"שליחים" ול"טנקטיסטים" של נשיא הדור, ולמלא את כל ההוראות של נשיא הדור; וכאשר מצב רוחו אינו כדבעי, טוען הוא שאין לו פנאי להתעסק בעניינים אלו, כי הוא עסוק בלימוד התורה, נגלה וחסידות, ויש לו כמה וכמה עניינים בעבודת ה', נתנית צדקה וכו', ואס-כן, מדוע תובעים ממנו להתעסק עם עניינים כאלו ש"לא שערם אבותיכם" – בדור שלפני-זה לא התעסקו בעניינים אלו!

וממשיך לטעון: כיצד יכולים "פראווען בעל-הבתישקייט" על כל הדור כולו, ולומר שהנהגת הדור צריכה להיות באופן כך וכך – הוא "סאם סאפאזשניק" [סאפאזשניק] הוא "סנדלר", ו"סאם סאפאזשניק" פירושו – שהוא בעצמו סנדלר], וכל העולם כולו נברא בשבילו, יודע הוא כיצד צריך להתנהג כל הדור!

וכידוע הסיפור שסנדלר גוי גנב פעם מיהודי זוג תפילין, וכאשר ראו אצלו את התפילין, וטענו שהוא גנב אותם – אמר שהוא "סאם סאפאזשניק", הוא בעצמו "סנדלר", ועשה לבד את התפילין. הוא ראה שהתפילין עשויות מעור בהמה, ומאחר שהוא היה "סנדלר" והיה תופר נעלים מעור בהמה, טען שהוא בעצמו עשה את התפילין!

הנה כאשר מדובר אודות "סנדלר" – אי אפשר להתווכח עמו, כי על כל דבר צריכים להביא לו ראייה מענייני "סנדלרות", וגם כאשר מביאים ראייה מענייני "סנדלרות", צריכים להתווכח מי מהם "סנדלר" מומחה יותר, הוא או זה שמדבר עמו!

וחבל על הזמן שיתבזכו עבור הוויכוחים עם

ה"סנדלר" – כדאי יותר לנצל את הזמן כדי לפעול על יהודי (שמוכן לקבל) ולקרבו לנשיא הדור, על-ידי לימוד תורה של נשיא הדור, או על-ידי קיום מצווה כו', שהרי "מצוה גוררת מצוה", ודבר תורה אחד מעורר תשוקה ורצון לדעת דבר תורה נוסף (או לדעת כיצד הגיעו למסקנא זו וכו').

ח

סיפור הנ"ל (אודות "סאם סאפאזשניק") אינו "בדרך צחות" בלבד – כמוכן מזה שמספרים סיפור זה לילדי ישראל הלומדים ב"חדרים", וכמדומה שסיפור זה מובא בא' ממכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר – אלא ישנה בזה הוראה, ונוסף לזה – ישנו מקור לזה בתורה:

איתא במדרש שמה שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל" – הרי זה מרמז על מצוות חליצה ומצוות תפילין. ובזה רואים את הקשר שבין תפילין לנעליים הנעשים על-ידי סנדלר (כבסיפור הנ"ל).

ועל-דרך-זה איתא בספרי קבלה וחסידות שמט"ט תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה הרי הוא מייחד ייחודים עליונים, בדוגמת הייחודים שעל-ידי מצוות תפילין.

ועניין זה קשור גם עם פרשתנו – פרשת בראשית, שבה מסופר אודות "חינוך", ויודע שכאשר "לקח אותו האלקים" נעשה חינוך למט"ט, ומאז עניינו – לתפור מנעלים ולייחד ייחודים עליונים כו'.

ועד שעניינו של מט"ט הוא – מליץ טוב על בני ישראל [נוסף למלאך מיכאל שרם של ישראל], כמאמר מט"ט קושר כתרים לקונו מתפילותיהם של ישראל, היינו, שהוא פועל את כללות עניין הרצון דלמעלה כו'.

ולכאורה אינו מובן: מדוע מדגישים שמט"ט תופר מנעלים – כיצד מתאים תואר זה לגודל מעלתו של מט"ט שהוא שר הפנים וכו', הרי התורה משתדלת שלא לדבר בגנותם של בעלי חיים, ואם כן, מדוע לא יכלה התורה למצוא עבור מט"ט תואר מתאים יותר מאשר "תופר מנעלים", ועל כל פנים – יכלה התורה לומר עניין זה כפי שהוא ברוחניות, ולא "תופר מנעלים" סתם!?

אלא בזה ישנה הוראה בנוגע לעבודת האדם –

אי-אזכור מנהג בדיקת תפילין ומזוזות באלול

ואף שלעת עתה לא מצאתי בדרושי חסידות ענין

מכריזים "יהי אור" ואזי – "ויהי אור"!

המדרש "יהי אור זה אברהם", שבו מתחילים "שני אלפים תורה", ועלידו (היינו, עלידי עניינו של אברהם, תורה) נעשה גילוי "רוחו של מלך המשיח".

וההוראה מזה בעבודת האדם:

ישנם כאלה שמתיראים מפני גודל החושך, וטוענים שבמצב של התגברות החושך אי אפשר להתחיל עם אור גדול, אלא עם אור מצומצם לפי ערך הזמן והמקום כו'.

ועל זה באה ההוראה מהתחלת קריאת פרשת בראשית – שלמרות שנמצאים בהתחלת העבודה (זה עתה הסתיים חודש תשרי ומתחילה עבודת כל השנה), ולא עוד אלא ששוררים תוהו ובוהו חושך ותוהו, מכל-מקום, מתחילים מיד עם "רוחו של מלך המשיח" – אור הכי נעלה, פנימיות השכינה שלמעלה ובהבדלה מעולמות, שאין העולמות יכולים לקבלו אפילו לא באופן מקיף – שדוגמתה בנפש האדם היא פנימיות הלב.

ומיד ממשיכים עם ההכרזה "יהי אור", היינו, שמבלי להתחשב במעמד ומצב העולם, אם הוא שייך לכך אם לאו, מכריזים "יהי אור זה אברהם", שמתחילים להאיר את העולם באור אלוקי, כמו אברהם שפרסם אלקותו יתברך בעולם גם לערבים, מבלי להתחשב אם הם ראויים לכך אם לאו.

ואז – "ויהי אור", שנעשה כן בפועל, "עס ווערט טאקע בפועל ליכטיק", ועד לגילוי אור גדול ביותר – אור שהיה מאיר ביום הראשון.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בראשית ה'תשי"ג. תורת-

מנחם כרך ז' עמ' 12-14 – בלתי מוגה)

הייתכן שמדברים על 'קליפות' ועל מלך המשיח בהמשך אחד?!

בהתחלת הפרשה נאמר: "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלוקים מרחפת על פני המים".

והנה אודות ד' הלשונות "תוהו, בוהו, חושך ותהום" – איתא בספרים שהם כנגד ד' קליפות: ג' קליפות הטמאות לגמרי, וקליפת נוגה.

ולעומת זאת – על "רוח אלוקים מרחפת על-פני המים" אמרו חז"ל "זה רוחו של מלך המשיח", שזהו גילוי נעלה ביותר, גילוי העצמות.

ולכאורה תמוה ביותר: הייתכן שכאשר מדברים אודות קליפות – מזכירים בהמשך אחד אודות "רוחו של מלך המשיח"?

וההסברה בזה – שכוונת הפסוק להדגיש שמבלי הבט על גודל החושך מצד הקליפות בכלל, ובפרט מצד ג' קליפות הטמאות לגמרי, צריך לידע שישנו כבר "רוחו של מלך המשיח",

– ועל-דרך שמצינו במדרשי חז"ל בנוגע לחורבן בית-המקדש, שתיכף ומיד נולד מושיען של ישראל –

אלא שצריכים רק לגלות זאת.

וגם עניין זה מודגש בהמשך הכתובים: "ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור", ש"אור" מורה על עניין הגילוי, ובהו גופא – גילוי האור שנברא ביום הראשון שגנזו הקב"ה לעתיד-לבוא, שזהו תוכן הגילוי ד"רוחו של מלך המשיח".

וגילוי זה נעשה עלידי התורה – כמובן מדברי

ויעקב], וזהו גם שמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

וכאמור לעיל שצריכים להתעסק במילוי ההוראות של נשיא הדור – שלא יהיה העניין ד"את ובית אביך תאבדו" חסו-שלום.

ועלידי כללות העבודה בהפצת והמעיינות חוצה – זוכים להמשכת ברכותיו של הקב"ה, כולל הברכה שבעניין הגשמים, כמו שכתוב "ונתתי גשמיכם בעתם", וכמאמר חז"ל ש"בעתם" קאי על "לילי רביעיות ולילי שבתות" ("לילי רביעיות" הרי זה קשור עם עניין בלתי רצוי, ו"לילי שבתות" – עם עניין רצוי, בדוגמת ב' העניינים ד"סור מרע" ו"עשה טוב").

וכללות עבודת בני ישראל פועלת את ה"חומת אש" הפורצת ומבטלת את כללות חושך הגלות, ובפרט כאשר העבודה היא בשמחה, ש"שמחה פורץ גדר" – וזוכים לגאולה האמיתית והשלמה בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת שבת פרשת בראשית תשמ"ב, תורת מנחם – התועדות תשמ"ב, א, עמ' 300)

שגם כאשר הוא "סנדלר" התופר מנעלים כפשוטו, עליו לדעת שתכלית הכוונה בזה היא – לייחד ייחודים עליונים כו'.

וכפי שמצינו שא' התנאים היה ר' יוחנן הסנדלר – והרי אין עניין יוצא מידי פשוטו – שהוא עסק בתפירת מנעלים, וביחד עם זה היה תנא וכו'.

ט

וכאמור לעיל שעל כלאחד-ואחד מישראל מוטלת השליחות לפעול את קיום העולם באופן חדש לגמרי, מאחר שבשבת זו קורין "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", זאת אומרת, לא זו בלבד שפועל שהעולם לא יזדעזע ויתפורר כו', אלא אדרבה, הוא פועל את קיום והתהוות העולם באופן חדש לגמרי.

ובפרט כאשר נמצאים לאחר תפילת מוסף – שבה מרומזת גם הנתינת כוח שמקבלים מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כידוע שתפלת מוסף היא כנגד יוסף [על דרך שג' התפילות שחרית מנחה ומעריב הם כנגד ג' האבות אברהם יצחק

סיכום

בקשר עם השם 'בול' מובא במדרש, שבכל שנה, מאז המבול ועד לבניין בית-המקדש, 40 הימים מראש-חודש חשוון היו גשומים מאוד ו"עושים רושם בעולם".

וההוראה מהסיפור:

החורף מתאפיין בגשמי זעף ובמזג אוויר קר, וכל זה עלול ליצור אווירה קודרת. אל ליהודי להתפעל מכך, אלא אדרבה: יתרון האור נעשה מן החושך דווקא! זו הסיבה שבניין בית-המקדש היה בחודש מרחשוון דווקא.

כל אחד מצויד בברכותיו של נשיא הדור להפצת היהדות, ואל לו לחשוש מה כוחו ומה טיבו, אלא להצטרף לשליחות ולמנוע מצב של "את ובית אביך תאבדו" חסו-שלום!

שמו של החודש שאותו מברכים השבת, 'מר-חשוון', מקורו בשפה הארמית. וצריך להבין, מדוע אין מברכים את החודש בשמו המקורי בלשון-הקודש – 'בול', אלא בוחרים בשם שהובא מבבל?

אצל גדולי ישראל רווח השימוש בשפה זרה בלימוד התורה בעליפה או בכתב: הרמב"ם והרי"ף השתמשו בערבית, והבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן באידיש.

העבודה הרוחנית בזמן הגלות היא בירור וזיכוך העולם, וזו מיוצגת בשפות הזרות, שנוצרו בארצות הגלות. יתרה מכך: כל עניין שבת מברכים נוצר מהגלות, לאחר שבטל קידוש החודש על-פי הראיה, ומכריזים מראש מתי יהיה ראש-חודש.

ויחד עם זה, אין לשכוח את המקור בלשון-הקודש שעליו מיוסדים הדברים שנאמרו בשפות זרות.